

სასარგებლო სახელმძღვანელო

რევაზ შენგელია

ჟურნალ „ეკონომიკის“ მთ. რედაქტორი,
ემდ, სტუ პროფესორი

ეკონომიკური მეცნიერების შესწავლა - დაუფლებისათვის განკუთვნილი, ჩვენთან დღესდღეობით არსებული არც თუ მდიდარი ორიგინალური ლიტერატურის რიცხვს მიემატა ვ.ბასარიას და რ.ბასარიას მიერ მომზადებული სახელმძღვანელო ეკონომიკურ თეორიაში¹. ამთავითვე მსურს ხაზი გავუსვა ნაშრომის ორიგინალურ ხასიათს: ავტორები, როგორც თავადვე აღნიშნავენ, წიგნის დაწერისას ეყრდნობოდნენ „ეკონომიკური მეცნიერების გამოჩენილი წარმომადგენლების (კლასიკოსების) იდეურ მემკვიდრეობას“, პ. სამუელსონის, გ.მენქიუს და სხვების სახელმძღვანელოებს, მაგრამ სასწავლო ლიტერატურისათვის აუცილებელი ამ მოსაზრებების გადმოცემაში მათ ისეთი განსხვავებული მიდგომა - მეთოდები გამოიყენეს, ხშირ შემთხვევაში ისე ორიგინალურად უკავშირებენ ამას საქართველოს გარდამავალი ეკონომიკის დღევანდელ მძიმე მდგომარეობას და გამოწვევებს, რომ ნებისმიერი მკითხველისათვის თვალშისაცემი ხდება, თუ რა რუდუნებით და პროფესიულობით ცდილობენ ისინი განაწყონ მოსწავლე ახალგაზრდობა, რომ თეორიული საკითხების ათვისებასთან ერთად გამოიმუშაონ ჩვენი ქვეყნის კონკრეტულ ეკონომიკურ პრობლემებთან გამკლავების უნარი და წარმატებით ჩაერთონ შემდგომში ამ პროცესში.

მოვიყვან ასეთი მიდგომის, ჩემი აზრით, ერთ თვალსაჩინო მაგალითს სახელმძღვანელოდან.

თუ რა დიდი მნიშვნელობა აქვს საზოგადოების განათლებულობას, კადრების პროფესიონალიზმს ქვეყნის ეკონომიკური განვითარებისათვის, ეს თითქოსდა ყველასათვის ცნობილია.

¹ ვ.ბასარია, რ.ბასარია. ეკონომიკის პრინციპები. - „საქართველოს აკადემიური გამომცემლობა“, თბილისი, 2017

ამიტომ ჩვენთან ასე ბევრი იწერება იმის თაობაზე, რომ საჭიროა გაიზარდოს ეროვნულ შემოსავალში (და სახელმწიფო ბიუჯეტში) განათლებაზე განეული ხარჯების კუთრი წონა. გასაგებია, რომ სახელმძღვანელოს ავტორებიც იზიარებენ ამ მოსაზრებას და დანვრილებით, მაღალპროფესიულ დონეზე ასაბუთებენ იმის აუცილებლობას, თუ რა სერიოზული ეკონომიკური შედეგი შეიძლება მოჰყვეს ხშირად, ჩვეულებრივ სანარმოო შესაძლებლობებთან შედარებით, ინვესტიციების ადამიანში ჩადებას (სახელმძღვანელოს მე-2 ნაწილი, თემა 2, თავი 5 – „ცოდნა - განათლება და ეკონომიკური ზრდა“).

ამასთან ისინი სიღრმისეულად აანალიზებენ საქართველოში ბოლო რამდენიმე ათეული წლის განმავლობაში მოსახლეობის განათლებულობის დაცემის მიზეზებს და უკავშირებენ მას საზოგადოებრივ მენტალიტეტში მომხდარ ცვლილებას, როდესაც ქართული ეთნოსისა და საქართველოს მთელი მოსახლეობისათვის დამახასიათებელი ცოდნის მიღებისადმი ლტოლვა - მონადინება ჩაანაცვლა „ცოდნის დამადასტურებელი“ საბუთის (დიპლომის) დაუფლების ნადილმა (ენ. „დიპლომომანიამ“). ამ პირობებში კი (თუ ეს მენტალიტეტი არ გადაილახა), ამტკიცებენ ავტორები (და ძნელია მათ ამაში არ დაეთანხმო), განათლებაზე გაღებული სახსრების უბრალო ზრდა სასურველ შედეგს ვერ გამოიღებს. საჭიროა აღინიშნოს, რომ ავტორები მხოლოდ პრობლემას კი არ აყენებენ, არამედ მისი გადაწყვეტის თავისებურ წინადადებებსაც გვთავაზობენ (ეს, შეიძლება ითქვას, რადიკალური, მაგრამ უდავოდ საინტერესო მოსაზრებები გამოქვეყნდა ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჟურნალ „ეკონომიკა და ბიზნესში“ – N3, 2016. გ. ბასარია. ცოდნა და ეკონომიკური ზრდა).

სახელმძღვანელო ორი ნაწილისაგან შედგება: მიკროეკონომიკა და მაკროეკონომიკა. თითოეულ ნაწილში შვიდ-შვიდი თემაა, თემები დაყოფილია თავებად. მთლიანობაში, შეიძლება ითქვას, ეკონომიკის პრინციპების საგანი გადმოცემულია სხვადასხვა უმაღლეს სასწავლებლებში აპრობირებული სასწავლო პროგრამების ავტორების მიერ თავისებურად შეზავებული ვა-

რიანტის შესაბამისად. შესაძლოა, ვინმეს ეს ნაშრომის ნაკლად მოეჩვენოს, თუმცა პირადად ამაში ცუდს ვერაფერს ვხედავ: საგნის ძირითადი საკითხები ნაშრომში გადმოცემულია საკმაოდ სრულყოფილად და ლოგიკური თანმიმდევრობით, ხოლო იმას, თუ რომელ თემაში რამდენი ადგილი უნდა დაეთმოს ამა თუ იმ საკითხის განხილვას, ეს ავტორის გადასაწყვეტია და სულაც არაა დოგმა.

ამასთან დაკავშირებით ერთ საკითხს შევხებით. სპეციალისტებისათვის კარგად არის ცნობილი, თუ რა სერიოზული პრობლემაა ეროვნული შემოსავლის მის შემქმნელ სუბიექტებს (წარმოების ფაქტორების მესაკუთრეებს) შორის და საერთოდ საზოგადოებაში განაწილება. ამ საკითხს გარკვეული ადგილი დაუთმეს ავტორებმა წიგნის ორივე ნაწილში: მიკროეკონომიკაში „როგორც საკითხის ათვისების პირველი მცდელობა“, და მაკროეკონომიკაში „როგორც რთულ საკითხში ცოდნის გაღრმავება“. თემის გადმოცემისადმი ამგვარი მიდგომა, ვფიქრობ, საინტერესო მიგნებაა: სახელმძღვანელოს პირველი ნაწილის ათვისებისას სტუდენტს ჯერ არ გააჩნია ცოდნის ის დონე, რომელიც საშუალებას მისცემს სიღრმისეულად ჩანვდეს პრობლემას, გაერკვეს ეროვნული შემოსავლის წარმოების ფაქტორებზე განაწილების ეკონომიკურ და მორალურ სამართლიანობაში; ამასთან, ეროვნული შემოსავლის განაწილება - გადანაწილება როგორც მიკროეკონომიკის, ისე მაკროეკონომიკის პრობლემაა.

სახელმძღვანელოში საგნობრივად, აზროვნების დამაჯერებელი ლოგიკით და ფაქტობრივი მასალის გამოყენებით განხილულია ეკონომიკური თეორიის არსის, ეკონომიკური რესურსების შეზღუდულობისა და მათი გამოყენების, წარმოების ფაქტორების ბაზრების, მოთხოვნა - მიწოდებისა და მათი წონა-წონორობის, საბაზრო ეკონომიკისა და სახელმწიფოს, უმუშევრობისა და ინფლაციის, ფულის, საბანკო საქმის, საგარეო - ეკონომიკური ურთიერთობების და სხვა თეორიულ - პრაქტიკული საკითხები.

ნაშრომში ფართოდ არის გამოყენებული საკითხის შესწა-

ვლის გაღრმავება - შემოწმების ხერხები: ყოველი თემის ბოლოს მოცემულია ვრცელი სასწავლო დავალებები (კითხვები) და სავარჯიშო ტესტები (მათზე პასუხები მოცემულია წიგნის დანართში). თემების უმეტესობას დართული აქვს სასარგებლო და საინტერესო დამატებითი კითხვის მასალა.

ცალკე აღნიშვნის ღირსია დანართი „ლექსიკონის მაგიერ“ (გლოსარიუმი), სადაც ალფაბეტის მიხედვით ჩამოთვლილია ხუთასამდე ტერმინი - კატეგორია და მინიშნებულია წიგნის გვერდები, სადაც ისინი გვხვდება. ავტორების მიერ გაკეთებული ამ შრომატევადი სამუშაოს შედეგი უეჭველად გაუადვილებს სტუდენტებს დისციპლინის სიღრმისეულად და საგნობრივად ათვისებას.

განსაკუთრებული აღნიშვნის ღირსია სახელმძღვანელოს გადმოცემის დონე. გარდა იმისა, რომ ის დაწერილია გამართული ქართულით (რასაც, სამწუხაროდ უნდა ვაღიაროთ, იშვიათად თუ წავაწყდებით ეროვნულ სახელმძღვანელოებში), ძალზე საყურადღებოა მასალის გადმოცემის სტილი და ლოგიკა; საკითხზე საუბრისას ავტორები ხშირად მიმართავენ ფოლკლორს, მხატვრულ ლიტერატურას.

დაბოლოს, წიგნი არ არის დაზღვეული ნაკლოვანებებისაგან. მაგალითად, ზოგიერთ გრაფიკში (რომლებიც მთლიანობაში ორგანულად არის ჩართული ტექსტში და უეჭველად დაეხმარება მკითხველს მასალის ათვისებაში) დაშვებულია შეცდომები (გვ.:33, 64, 231, 271); ტექნიკური შეცდომები გვხვდება ტექსტშიც (გვ. 22, 44, 82, 103, 135, 167, 187, 269, 335). დარწმუნებული ვარ, მათი გასწორება და მთლიანობაში სახელმძღვანელოს კიდევ უფრო სრულყოფა მოხდება მის შემდგომ გამოცემებში.